

۱۹۳۲۰۹۴

بسم الله الرحمن الرحيم

عریض و قافیه جامع
(دهم، یازدهم، دوازدهم)

تألیف:
اصغر بهرامی

افتخاری دیگر از انتشارات
تخته‌سیاه در بیست و نهمین
نمایشگاه بین‌المللی کتاب

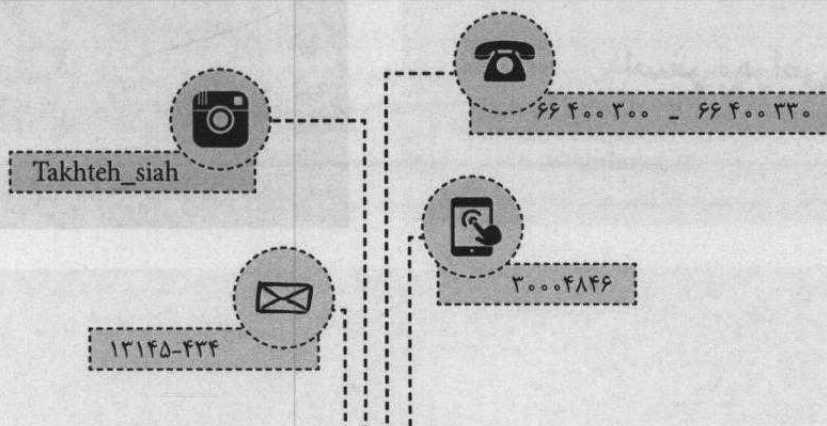

عروض و قافیه جامع (دهم، یازدهم، دوازدهم)

سرشناسه:	بهرامی، اصغر، ۱۳۵۳ -
عنوان و نام پدیدآور:	عروض و قافیه/ تألیف اصغر بهرامی؛ ویراستار علمی علی معینی، مهدی اشرافیان آذر.
مشخصات نشر:	تهران: تخته سیاه، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری:	۱۴۸ ص: جدول (رنگی).
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۰۶-۳۴۰-۱ ریال ۲۵۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی:	فنی
موضوع:	عروض فارسی -- راهنمای آموزشی (متوسطه)
موضوع:	عروض فارسی -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها (متوسطه)
موضوع:	قافیه -- راهنمای آموزشی (متوسطه)
موضوع:	قافیه -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها (متوسطه)
شناسه افزوده:	معینی، علی، ۱۳۷۳ - ویراستار
شناسه افزوده:	اشرافیان آذر، مهدی، ۱۳۷۴ - ویراستار
رده بندی - نگره:	۱۳۹۷ ۱۳۹۷/۹۴۴ PIR۳۵۵۸
رده، سی، بی:	۸۴۰/۴۱
شماره کبشتاسی ملی:	۵۳۷۴۵۹۲

نام کتاب	عروض و قافیه جامع (دهم، یازدهم، دوازدهم)
مؤلف	اصغر بهرامی
ویراستار علمی	علی معینی - مهدی اشرافیان آذر
نشر	تخته سیاه
نوبت چاپ	اول، ۱۳۰۰
تیراژ	۱۰۰ جلد
طراح جلد	زنگنه دیک انتشارات تخته سیاه
صفحه آرای	گروه تولید اشعار - تخته سیاه
ناظر چاپ	عبدالله فتوحی
قیمت	۲۵۰،۰۰۰
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۴۰۶-۳۴۰-۱
آدرس	تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲، بین خیابان وحید نظری غربی، پلاک ۹۹، طبقه اول

کلیه حقوق این اثر متعلق به انتشارات تخته سیاه است و هرگونه نسخه برداری و برداشت به هر صورت و شیوه به موجب بند ۵ از ماده ۲ قانون حمایت از ناشران تحت پیگرد قانونی قرار می گیرد.

سخن مؤلف

طولانی‌ترین شب سال است. به رسم آریایی، اهل خانه گرد هم نشسته‌اند و شب را به انتظار خورشید بیدارند. من نیز باید به رسم ناشران برای نوشته‌ای که نام «عروض و قافیه» بر خود گرفته است مقدمه‌ی مؤلفی آماده کنم. از اهل خانه اجازه می‌گیرم که فرصتی بدهند تا چند خطی سیاه کنم سپس در کنارشان دستان یلدا را در دستان خورشید بگذارم.

صدای آرام مادرم به گوش می‌رسد. دارد انار دانه می‌کند و با صدایی که پر از ترانه است می‌خواند:

«صد دانه یاقوت، دسته به دسته
با نظم و ترتیب یک جا نشسته»

بچه‌های کوچک درش نشسته‌اند و گاهی دانه‌ی اناری را که از دستش می‌افتد به کاسه می‌اندازند. مادرم انارها را با واژه‌های شعر، دانه می‌کند. گویا از قدیم انار و پاییز و شعر، ایرانی‌ها را کنار هم جمع کرده است. با خود می‌گویم: این مرم در مرفستی، شعر را با زندگی روزمره همراه کرده‌اند و شعر، فرزند دوست‌داشتنی همه‌ی خانه‌های ایرانی شده است.

بزرگان ما با قصه‌ها، ترانه‌ها و شاهنامه‌خوانی، تاریک‌ترین شب‌های تاریخ ما را به صبح رساندند تا در تاریکی بی‌فرهنگی نمائیم و با این داستان‌ها و ترانه‌ها دین خود را نسبت به این خاک ادا کرده‌اند و حالا من خود را می‌بینم که می‌خواهم به پاس تمام ترانه‌ها و شعرهایی که آموخته‌ام آموخته‌های سالیان عمرم را به فرزندان این سرزمین تقدیم کنم، باشد که من نیز با شعر و آواز و حافظه، رسیدن این شب‌های تاریک را به خورشید اهورایی کوتاه‌تر کنم.

با صدای یکی از بچه‌ها به خودم می‌آیم. «عزیزجان! باز هم صد دانه ...»

و مادرم با مهر و حوصله‌ی همیشگی می‌خواند:

«صد دانه یاقوت ...» آهنگ صدایش به دلم می‌نشیند ناخودآگاه، آهنگ شعرش واژه‌ها را با نظم و ترتیب

اینگونه دانه می‌کند: «فَعْلُنْ، فَعْلُونْ، فَعْلُونْ، فَعْلُونْ»

پایان یلدا، پیک پگاه است

«هر چند گاهی، دنیا سیاه است

بر لوح پاکِ «تخته سیاه» است»

جایی که از من، حرفی به جا ماند

چقدر حس خوبی است که می‌بینی روشی که سال‌ها سرلوحه کار تدریس عروضی‌ات بوده است حالا به عنوان شیوه تدریس آموزشی در کتاب‌های درسی عروض، آموزش داده می‌شود. از آغاز بر این بوده‌ایم و همیشه خواهیم ماند که تدریس عروض شنیداری، درست‌ترین و علمی‌ترین شیوه تدریس است. حالا که کتاب علوم و فنون سال دهم، یازدهم و دوازدهم بر پایه تدریس شنیداری بنا گشته است. ما نیز کتاب عروض خود را مطابق با مطالب و عناوین این کتاب‌ها ارائه داده‌ایم. با این تفاوت که کتاب کمک درسی ما، علاوه بر تدریس کامل عروض شنیداری از تکنولوژی (QRcode) - رمزینه پاسخ سریع - بهره برده است؛ یعنی خوانندگان این اثر می‌توانند پس از خواندن هر مبحث، تدریس تصویری آن قسمت را تماشا کنند.

شما می‌توانید با نصب این برنامه بر روی تمام گوشی‌های اندرویدی و IOS دانسته‌های نوشتاری و دیداری و گفتاری این نوشته را ببینید و شنوید به جز این مورد که بسیار می‌تواند در آموزش درس عروض شنیداری مفید باشد، یک حلقه TD نیز یوست کتاب کرده‌ایم تا خوانندگان کتاب، اوزان شعر فارسی را در دلنشین‌ترین حالت بشنوند و زیبایی‌های شنیداری شعر فارسی را گوارای کام خود نمایند.

در پایان هر فصل، تمرین‌هایی مطابق با تمرین‌های پایان هر درس کتاب آورده‌ایم و خودارزیابی‌های کتاب خود را در حالتی شبیه به خودارزیابی‌های کتاب TD کرده‌ایم تا دانش‌آموزان عزیز بتوانند در آموختن مطالب کتاب با دیدن این نمونه‌ها قدم‌های بهتری بردارند. در پایان کتاب نیز تست‌هایی با پاسخ‌های کاملاً تشریحی آورده‌ایم که باعث آشنایی دانش‌آموزان با نمونه سوالات تستی از این مباحث خواهد شد.

این کمین نوشته، قسمتی از کتاب علوم و فنون ادبی را به شکل درس آموزش می‌دهد. در تکمیل این کتاب به زودی قسمت سبک‌شناسی، تاریخ ادبیات و آرایه‌های ادبی نیز به شکلی جدید ارائه خواهد شد که دلنشین خاطر ادب‌دوست شما باشد.

همچنان که دعای شما خوبان را همیشه قدردان و نیازمندیم پیشنهادها و انتقادات سازنده شما را نیز همواره چشم به راهیم!

«بناچار خوش بود در میان»

بناچار خوش بود در میان

فهرست

۶۲.....	فعالان فعالان فعالان فعالان.....	۷.....	مقدمه قافیه.....
۶۴.....	فعالان فعالان فعالان فعلن.....	۸.....	درس نخست: آشنایی با چند اصطلاح درباره قافیه.....
۶۶.....	فعالان فعالان فعلن.....	۹.....	درس دوم: قواعد قافیه.....
۶۷.....	مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن.....	۱۱.....	جدول قافیه.....
۶۹.....	مفتعلن مفتعلن فاعلن.....	۱۲.....	خودارزیابی و پاسخ خودارزیابی.....
۷۱.....	مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن.....	۱۳.....	درس سوم: قافیه درونی، وفاف، ین، قافیه در شعر نو.....
۷۳.....	مفاعیلن مفاعیلن فعولن.....	۱۴.....	جدول تمرین.....
۷۵.....	فعولن فعولن فعولن فعولن.....	۱۵.....	خودارزیابی قافیه.....
۷۷.....	فعولن فعولن فعولن فعل.....	۱۶.....	پاسخ خودارزیابی.....
۷۹.....	مستفعّلن مستفعّلن مستفعّلن مستفعّلن.....	۱۷.....	درس چهارم: سازه‌ها و عوامل تأثیرگذار شعری.....
۸۲.....	درس یازدهم: اوزان همسان د و لختی (اوزان دوری).....	۱۸.....	خودارزیابی.....
۸۲.....	حول مفاعیلن مفعول مفاعیلن.....	۱۹.....	پاسخ خودارزیابی.....
۸۴.....	مفعول فعولن فعولن فعولن.....	۲۱.....	درس پنجم: هماهنگی پاره‌های کلام (حرف، هجا، وزن).....
۸۶.....	مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن.....	۲۳.....	خودارزیابی.....
۸۸.....	مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن.....	۲۴.....	پاسخ خودارزیابی.....
۹۰.....	درس دوازدهم: پایه‌های ناهمسان.....	۲۵.....	درس ششم: وزن شعر فارسی (قواعد تعیین وزن، تقطیع هجایی).....
۹۱.....	فعالان مفاعیلن فعلن.....	۲۵.....	
۹۳.....	مفاعیلن فعالان مفاعیلن فعلن.....	۲۸.....	خودارزیابی.....
۹۵.....	مفتعلن فاعلات مفتعلن فع.....	۲۹.....	پاسخ خودارزیابی.....
۹۷.....	مفعول فاعلات مفاعیلن فاعلن.....	۳۲.....	درس هفتم: پایه‌های آوایی (شناخت خوشه‌های هجایی).....
۹۹.....	مفعول مفاعیلن مفاعیلن.....	۳۶.....	خودارزیابی و پاسخ خودارزیابی.....
۱۰۱.....	مفعول مفاعیلن فعولن.....	۳۸.....	درس هشتم: اختیارات شاعری.....
۱۰۳.....	مفعول مفاعیلن مفاعیلن فعولن.....	۴۲.....	خودآزمایی کتاب.....
۱۰۶.....	درس سیزدهم: وزن در شعر نیمایی.....	۴۶.....	درس نهم: اختیارات وزنی.....
۱۰۹.....	درس چهاردهم: نام‌گذاری وزن‌ها.....	۵۰.....	خودآزمایی.....
۱۱۰.....	پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....	۵۴.....	درس دهم: چگونگی تقطیع شعر به ارکان.....
۱۲۶.....	پاسخ تشریحی پرسش‌های چهارگزینه‌ای.....	۵۶.....	فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن.....
۱۴۷.....	پاسخ‌نامه کلیدی.....	۵۸.....	فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن.....
		۶۰.....	فاعلاتن فاعلاتن فاعلن.....